

Nästa steg i jobbskatte- avdraget – en halv månadslön till om året

Benjamin Dousa

Ökade livsmedels-, el- och räntekostnader tar en allt större del av svenskarnas månadslöner. Den borgerliga regeringen fortsätter på Socialdemokraternas inslagna linje under coronapandemin med statliga stöd. Ändå har diskussioner om skattelättnader för arbetstagare helt uteblivit. Föreliggande rapport avser att väcka debatten. Analysen föreslår en fullt finansierad skattesänkning på arbete som ger ytterligare en halv månadslön om året. Därutöver handlar det om effektiviseringar av den offentliga verksamheten, samt om att skära bort sådant som ligger långt från statens kärnverksamhet.

SAMMANFATTNING

- I den här rapporten har vi tagit fram ett nytt jobbskatteavdrag. Skattesänkningen innebär att medianinkomsttagaren får behålla 1 500 kronor mer i månaden, motsvarande en halv månadslön per år.
- Effekten av skattesänkningen bedöms ge en långsiktig positiv effekt på sysselsättningen med 60 000 fler personer i arbete. Återställningen av den tillfälligt höjda a-kassan, som en del av finansieringen, har även en sysselsättningseffekt på 40 000 personer. Reformen bedöms därför samlat ge 100 000 fler personer arbete.
- Reformens statsfinansiella effekt uppgår till 78 miljarder kronor i minskade intäkter vilket finansieras fullt enligt principen om krona för krona. Ingångsvärdet har varit att besparingar ska ske utan att de påverkar medborgarnas vardag.

Timbros Briefing Paper är en serie kortrapporter som belyser komplexa frågor i ett kortare format. För att läsa detta eller andra av våra briefing papers, besök www.timbro.se/bp.

OM FÖRFATTAREN

Benjamin Dousa är vd på Timbro och ekonom från Handelshögskolan i Stockholm.

Nästa steg i jobbskatteavdraget

Jobbskatteavdraget infördes år 2007 och har byggts ut i flera omgångar. Den populära reformen ger medianinkomsttagaren mer än en hel månadslön extra om året. Totalt innebär jobbskatteavdragen en skattesänkning på 157 miljarder kronor per år. Trots skattesänkningarna har Sverige fortfarande höga skatter på arbete.

Sverige har det sjätte högsta skattetrycket av OECD-länderna. Skatteuttaget var 42,6 procent i förhållande till BNP år 2021. Sett till marginalskatter, det vill säga skatten på löneökningar som i stor utsträckning påverkar viljan att arbeta, överträffas Sverige endast av Belgien.

Majoriteten av skatteintäkterna kommer från skatt på arbete, vilket gör det mindre lönsamt att arbeta. Den borgerliga regeringen har således en fortsatt uppgift att

göra arbete mer lönsamt. Det ingår dessutom i Tidöavtalet att sänka skatterna på arbetsinkomster. Därför är det dags att ta jobbskatteavdraget till en ännu högre nivå.

Ett aktuellt argument emot skattesänkningar är den höga inflationen. Det är sant att skattesänkningar spär på köpkraften och efterföljande prisökningar. Mindre uppmärksammat är dock att skattesänkningar på arbete också har en motverkande och balanserande effekt genom att arbetstagarna inte begär lika stora löneökningar. Konjunkturinstitutet bedömer också att sänkta skatter på arbete inte kommer att driva inflationen nämnvärt.

Ytterligare en halv månadslön om året

Syftet med reformen är att den svenska medianinkomsttagaren med en månadslön på 35 000 kronor ska få behålla ytterligare en halv månadslön om året i skattesänkning. Det innebär en skattesänkning på 1 500 kronor i månaden och 18 000 kronor per år.

Förslaget innebär en total skattesänkning för de som arbetar med 78 miljarder kronor per år. Det motsvarar hälften av det befintliga jobbskatteavdraget som uppgår till 157 miljarder i sänkt skatt år 2023. Reformen presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Skattesänkning vid månadslön 35 000 kronor samt statsfinansiell kostnad (statisk).

Skattesänkning per månad (kr)	Skattesänkning per år (kr)	Sänkt skatteuttag totalt, miljarder kronor
1500	18 000	78

Reformen följer det nuvarande jobbskatteavdragets utformning. Det innebär att skattesänkningen blir lika stor för inkomster mellan 35 000 och 59 000 kronor i månaden men lägre för inkomster under och över detta spann. Upp till en månadslön på 35 000 kronor trappas avdraget upp, och från en månadslön på 59 000 kronor trappas det av. Det innebär att de med låga inkomster får en procentuellt större skattesänkning, även om den är lägre i kronor räknat.

Effekter på sysselsättningen av lägre skatt på arbete

När skatten sänks på arbetsinkomster men inte på inkomster som bidrag och transfereringar, blir det mer lönsamt att arbeta jämfört med att inte göra det. Den föreslagna skattesänkningen ger människor incitament att dels arbeta mer genom att öka sin arbetstid (fler arbetade timmar), men också att börja arbeta (ökad sysselsättning).

Empiriska utvärderingar av jobbskatteavdraget är svåra att genomföra eftersom det infördes på bred front i hela landet och därmed saknas ett jämförelsealternativ. Det finns dock modeller och metoder för att bedöma och beräkna effekter av sänkta skatter på arbete. Nedan redovisas de bedömningar som har gjorts av myndigheter i Sverige sedan jobbskatteavdragen genomfördes. Resultat har en hög grad av samstämmighet.

Konjunkturinstitutet konstaterade 2011 att jobbskatteavdragens fyra första steg skulle ge en långsiktig positiv effekt på sysselsättningen om 2 procent, vilket innebär att 90 000 personer kommer i arbete. Riksrevisionens simuleringar från 2009 visar att de dittills införda stegen i jobbskatteavdraget skulle medföra en ökning av antalet arbetade timmar med 2,6 procent och att 88 000 personer skulle gå från arbetslöshet till arbete. Riksbanken bedömde 2012 att jobbskatteavdragen skulle öka antalet arbetade timmar i ekonomin med 2 procent och att sysselsättningen skulle öka med 1,6 procent. År 2014 genomfördes det femte steget i jobbskatteavdraget. Finansdepartementet uppskattade då att hela

jobbskatteavdraget på sikt skulle öka sysselsättningen med 120 000 personer och antalet årsarbetskrafter (där ökningen i antalet arbetade timmar också inkluderas) med 137 000 personer.

Vår föreslagna skattesänkning om ytterligare en halv månadslön, vilket motsvarar halva det existerande jobbskatteavdraget, bedöms utifrån Finansdepartementets beräkning ge en effekt på sysselsättningen i storleken av att 60 000 personer kommer i arbete.

Det går att ifrågasätta antagandet om effekterna är linjära. Effekten av ytterligare jobbskatteavdrag enligt ovan kan vara avtagande, det vill säga att ökningen i antalet arbetade timmar eller sysselsatta eventuellt var som störst när jobbskatteavdragen infördes. Samtidigt har arbetskraften ökat med nästan tio procent sedan 2014, vilket talar för att 60 000 i ökad sysselsättning kan vara i underkant. Effekten av befolkningsökningen och effekten av eventuell avtagande margineffekt verkar i motsatt riktning. Det medför att uppskattningen om sysselsättningseffekter på 60 000 personer framstår som balanserad och i linje med tidigare utvärderingar.

Full finansiering av reformen

Vår föreslagna skattesänkning är fullt finansierad. Vi utgår från principen att medborgarnas liv och vardag inte ska påverkas. Därför finansieras skattesänkningen framför allt genom att ineffektiva stöd tas bort, men även genom nedläggning av myndigheter, effektivisering av universitet och högskolor samt Trafikverket, borttagande av finansiering för folkhögskolor och lägre transfereringar samt omriktning av biståndet. Alla beräkningar utgår från budgetpropositionen för 2023.

Slopade stöd

Stöden som slopas berör kultur, jämställdhet, arbetsmarknadsprogram, klimat, energi och näringsliv.

Beträffande kultur och jämställdhet handlar det om att dra in *åtgärder mot diskriminering och rasism m.m., särskilda jämställdhetsåtgärder, bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet och bidrag till regional kulturverksamhet*. Det här är exempel på verksamheter som inte kan betraktas som statens kärnverksamhet. Det är dessutom otydligt vilka effekter, om några, som de här stöden ger.

På arbetsmarknaden slopas anslaget *kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*, dock bibehålls delen *jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för unga*.

På klimatområdet slopas ett antal stöd, som *Klimatbonus, klimatinvesteringar, klimatpremier, Industriklivet, insatser för energieffektivisering, kompetenslyft för klimatomställningen, insatser för energieffektivisering och Energieffektivisering av flerbostadshus*. Samtliga har bedömts vara ineffektiva styrmedel för klimatkostnader som redan internaliseras av höga skatter på koldioxid. Konjunkturinstitutet har under många år kritiserat ineffektiviteten i flera av dessa stöd.

De allmänna stöden till näringslivet i form av finansiering från Vinnova slopas. Vinnova delar varje år ut drygt 3 miljarder kronor i syfte att stärka Sveriges innovationskraft för att bidra till hållbar tillväxt enligt Agenda 2030. Riksrevisionen granskade 2020 hur Vinnovas verksamhet utvärderas, vilket visade att enbart en av fem utvärderingar uppfyllde det basala kravet på en jämförande analys. Oftast är metoden att fråga mottagarna av stödet om resultaten uppnåtts, vilket vanligtvis besvaras jakande. Riksrevisionen drar slutsatsen att

effektutvärderingar av Vinnova brister och att de inte bör användas för vägledning om orsakssamband. Det mesta tyder på att företagsstöden från Vinnova inte bidrar till Sveriges välstånd utan att verksamheten kostar mer än den smakar. Därutöver tas även RISEs strategiska kompetensmedel bort, då de kan sökas i konkurrens med andra forskare.

Genom att avskaffa ovan beskrivna stöd kommer vi att kunna spara 24 miljarder kronor, se tabell 2.

Genom att lägga ner de förvaltande myndigheterna av stöden samt ett antal andra myndigheter som saknar tydlig nytta för samhället (vilka framgår av tabell 2) får vi en ytterligare besparing på 836 miljoner kronor.

Effektivisering av universitet och högskolor, folkhögskolor och Trafikverket

Ytterligare en besparingskategori är effektiviseringar av universitet, högskolor och andra myndigheter. Mellan 2004 och 2019 ökade antalet högutbildade administratörer på svenska lärosäten nästan sju gånger så fort som antalet forskare och lärare, från 6 000 till 10 000 personer. Det handlar om kommunikatörer, handläggare och HR-personal. Samma utveckling sker på Trafikverket som gått från 5 800 anställda år 2010 till över 9 000 år 2021.

Lärosätena och Trafikverket kan alltså effektiviseras genom att skära ner på den administrativa sidan. Vi minskar anslagen till lärosäten och Trafikverket och deras administration med 10 procent. Myndigheterna behöver fokusera på sin kärnverksamhet istället för stödtjänster. Effektiviseringen ger 1,9 miljarder kronor.

Vi drar även in stödet till folkbildningen, det vill säga bland annat stöd till folkhögskolor och studieförbund. Det ger en besparing på 4,3 miljarder kronor.

Studiebidraget ersätts med lån

Bidragdelen i studiestödet kvittas i större utsträckning mot lån. Vårt förslag är att 75 procent av dagens studiebidrag istället blir lån. Övergången från bidrag till lån medför att CSN måste öka sin belåning hos Riksgälden. Då CSN lånar upp till i genomsnitt 1,25 procents ränta och lånar ut för 0,59 procent, tillkommer en kostnad på 0,66 procent för de tillkommande lånen, det vill säga ungefär 97,5 miljoner kronor. Därutöver tillkommer även kostnaden av fler framtida avskrivningar till följd av lån

som inte återbetalas. År 2022 uppgick återbetalningsgraden till 92,6 procent, således bedöms att 7,4 procent av lånen behöver avskrivas, vilket innebär en kostnad på 1 095 miljoner kronor.

När de högre räntekostnaderna, samt kostnaderna för avskrivningar, tas med i beräkningen ger förslaget en besparing på 13,6 miljarder kronor.

Neddragna transfereringar

Två typer av transfereringar minskas. Den första är höjningen av arbetslöshetsförsäkringen i budgeten för 2022. Det ger en besparing på 5,8 miljarder kronor. Höjningen av a-kassan bidrar till att minska drivkraften att arbeta och leder till längre perioder i arbetslöshet. Ett återställande ger en positiv sysselsättningseffekt på 40 000 enligt Finansdepartementets elasticiteter.

Även flerbarnstillägget på 3,7 miljarder kronor tas bort eftersom det riskerar att bidra till långa perioder utanför arbetsmarknaden för personer som redan har en svag ställning där. För de allra flesta innebär sänkningen inte någon nämnvärd intäktsminskning.

Ett mer riktat bistånd

Den sista delen av finansieringen får vi genom en effektivisering och ett mer riktat bistånd. Syftet är att styra om biståndet från det allmänna, ofta ineffektiva och icke-transparenta utvecklingsbiståndet till katastrofbistånd och humanitärt bistånd. De senare utgör idag en mindre del av biståndsbudgeten. Vårt förslag är att halvera biståndet, men samtidigt stärka omfattningen av katastrofbistånd och humanitärt bistånd genom att styra mer medel dit. Detta frigör 23 miljarder kronor.

Hela finansieringen av vårt förslag sammanfattas i tabell 2.

Tabell 2. Finansiering av reformen (tusentals kronor)

Stöd	Utgiftsområde och anslag		
Jämställdhet	13, 2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism <i>m.m.</i>	100 919
Jämställdhet	13, 2:3	Särskilda jämställdhetsåtgärder	705 039
Arbetsmarknadsstöd	14, 1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	4 303 000
Kultur	17, 1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	1 450 582
Kultur	17, 1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
Kultur	17, 1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1 700 935
Klimat/Energi stöd	18, 1:7	Energieffektivisering av flerbostadshus	350 000
Klimat/Energi stöd	20, 1:8	Klimatbonus	5 955 000
Klimat/Energi stöd	20, 1:16	Klimatinvesteringar	3 055 000
Klimat/Energi stöd	20, 1:17	Klimatpremier	462 000
Klimat/Energi stöd	20, 1:18	Industrikivet	1 354 000
Klimat/Energi stöd	20, 1:21	Kompetenslyft för klimatomställningen	50 200
Klimat/Energi stöd	21, 1:2	Insatser för energieffektivisering	397 000
Näringslivsstöd	24, 1:2	Verket för innovationssystem Forskning och utveckling	3 439 755
Näringslivsstöd	24, 1:3	RISE strategiska kompetensmedel	834 268
			24 202 851
Myndigheter att lägga ned			
	2, 1:17	Upphandlingsmyndigheten	112 259
	13, 2:1	Diskrimineringsombudsmannen	134 607
	13, 3:2	Jämställdhetsmyndigheten	72 365
	17, 1:1	Statens kulturråd	71 187
	17, 1:7	Myndigheten för kulturanalys	18 659
	17, 3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	133 363
	17, 4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 805
	24, 1:1	Verket för innovationssystem	281 929
			836 174
Effektiviseringar av lärosäten, Trafikverket och folkbildningen			
	16	Universiteten	1 784 000
	22, 1:3	Trafikverket	145 548
	17, 14:1	Bidrag till folkbildningen	4 337 783
			6 267 331
Studiestöd			
	15, 1:2	Studiemedel	13 610 386
			13 610 386
Neddragning av transfereringar			
Transfereringar som påverkar	12, 1:1	Flerbarnstillägg	3 789 000
Arbetsmarknadsstöd	14, 1:2	Slopade av Bibehållen arbetslöshetsförsäkring på dagens nivå	5 832 000
			9 621 000
Snävare och riktat bistånd			
	7, 1:1	Bistånd	23 603 114
			23 603 114
Summa			78 140 856

TIMBRO

Kungsgatan 60, Box 3037,
103 61 Stockholm, Sweden
Telefon: +46 8 587 898 00
E-mail: info@timbros.se